

1980-1261

TBMM
Kütüphanesi

TBMM Hakkında Özet Bilgiler

MİLLÎ
EGEMENLİK
YILI
2005

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞAKSIZ MİLLETİNDİR

TBMM Hakkında Özet Bilgiler

TBMM
Kütüphanesi

Yer : 1980-1261

Yıl :

Cilt :

Ksm :

Kop :

Dmby : *200606591*

TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı
Tanıtım Kitapları Serisi: 4

Yayın Yönetmeni
Feridun KEŞİR

Yayın Danışmanı
Kemal ÖZTÜRK

Editör
Ömer EKŞİ

Son Kontrol
TBMM Kanunlar ve Kararlar Daire Başkanlığı

Tasarım ve Uygulama
On Ajans

Yayın Adresi
TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
Bakanlıklar – Ankara

İletişim
Tel : 0312. 420 68 85
Faks : 0312. 420 68 86
www.tbmm.gov.tr
e-mail: bashildb@tbmm.gov.tr

Baskı
TBMM Basımevi
Haziran-2005

ÖNSÖZ

Türkiye Büyük Millet Meclisimizin 23 Nisan 1920'deki açılışından bu yana 85 yıl geçti.

85 yıl önce bu ülkenin kurucusu kahramanlarımızın yürüyüşleri kuşaktan kuşağa aktararak devam ediyor.

Şimdi büyük Türkiye, özgür Türkiye hayalimiz için bizler yürüyoruz. Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarından devraldığımız bağımsız Türkiye bayrağını en yüksekte tutarak

azimle ilerliyoruz. Meclisimizin 85. yaşını görkemli bir şekilde kutlamak için 2005 yılını "Milli Egemenlik yılı" ilan ettik.

Bu yılı Milli Egemenlik Yılı ilan etmemizin ve geniş kutlama programları hazırlamamızın temel amacı; milli irade, demokrasi ve özgürlük kavramlarını toplumun her kesimine, hatta her bireye yaymaktır. Böylece, gururla sahip olduğumuz Meclisimiz daha iyi tanınmış, demokrasi kültürümüz gelişmiş, vatandaşlık bilincimiz güçlenmiş olacaktır.

Ayrıca bu yılda, toplumsal barışı sağlamak, yeni diyalog yolları üretmek ve sorunlarımızı çözmek için ortak zemin oluşturmak istiyoruz.

Bu yıl münasebetiyle ayrıca çok geniş çerçeveli bir yayın hazırlığı yaptık. Söz konusu kitaplarımız Meclis uzmanları tarafından hazırlanmış ve sizlerin ilgisine sunulmuştur. Eserlerin; Meclisimizin, milletvekillerimizin, parlamenter sistemin ve demokrasimizin daha iyi tanıtılmasını sağlayacağını umuyoruz.

Saygılarımla

Bülent Arınç

TBMM Başkanı

İ Ç İ N D E K İ L E R

2006-6591

Açılışı Hakkında	6
Bugünkü Konumu/Görevi Hakkında	6
Genel Kurul Çalışmaları Hakkında	7
Yasama Görevi Hakkında	7
Anayasa Değişiklikleri Hakkında	8
Denetim Görevi Hakkında	8
TBMM Başkanı Hakkında	9
Başkanlık Divanı Hakkında	9
Milletvekili Seçimi Hakkında	10
Milletvekili Dokunulmazlığı Hakkında	10
Milletvekilliğinin Sona Ermesi Hakkında	11
Oylamalar Hakkında	11
Siyasi Parti Grupları Hakkında	11
Komisyonlar Hakkında	12

TBMM Hakkında Özet Bilgiler

Açılışı Hakkında:

- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), 23 Nisan 1920 Cuma günü, Ankara'da açıldı.
- O günkü koşullar nedeniyle açılışa yalnızca 115 milletvekili katılabildi.
- İlk Meclis'te toplam 324 milletvekili bulunuyordu (Bunların 232'si Müdafaa-i Hukuk hareketinin ülke genelindeki şubelerinden seçildi; geri kalan 92'si ise İstanbul'da feshedilen Meclis-i Mebusan üyesi idi).
- Birinci Meclis olağanüstü yetkilerle donatılmış bir kurucu meclis işlevi görerek yasama ve yürütme yetkisini kendinde topladı.
- Açılış günü, en yaşlı üye sıfatıyla Sinop Milletvekili Şerif (Avkan) Bey'in başkanlığında ilk toplantı yapıldı.
- Meclis ilk başkan olarak Mustafa Kemal Paşa'yı seçti;
- Birinci Meclis, Kurtuluş Savaşını zaferle sonuçlandırıp, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurdu.

Bugünkü Konumu/Görevi Hakkında:

- TBMM, parlamenter gelenek çerçevesinde Türkiye'de doğrudan seçimle oluşan tek organdır.
- Yasama, yani yasa yapma yetkisi Türk milleti adına TBMM'de bulunur.
- TBMM'nin yaptığı esas iş, kanuni düzenlemeler yapmaktır.
- Hükümeti denetlemek TBMM'nin ikinci önemli görevidir.
- TBMM; savaş hali ilanı, sıkıyönetim veya olağanüstü hal ilanının onaylanması, bir bakanın Yüce Divan'a sevk edilmesi ve uluslar arası anlaşmaların onaylanması gibi kararlar da alır.
- TBMM'nin yaptığı kanunlar, kuvvetler ayrılığı prensibine uygun olarak, Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenir.
- TBMM, hükümeti düşürmeye yetkilidir.
- TBMM çalışmalarını Anayasa'ya ve kendi İçtüzük'üne göre yürütür.
- Anayasa kuralları ışığında TBMM'nin kuruluş ve işleyişini düzenleyen ve tamamen Meclis kararlarından oluşan metne Meclis İçtüzüğü denmektedir.
- Gerek parlamento ve gerekse de ülke siyasetine ilişkin önemli yüzünden Meclis İçtüzüğü'ne "sessiz anayasa" veyahut "gizli anayasa" da denmektedir.

Genel Kurul Çalışmaları Hakkında:

- TBMM Genel Kurulu, yasama ve denetim faaliyetlerinin yürütüldüğü ve çeşitli konuların tartışılarak karara bağlandığı en üst organdır.
- TBMM Genel Kurulu, her yıl Ekim ayının ilk gününde kendiliğinden toplanır ve 1 Temmuz'a kadar çalışmalarını sürdürür.
- Genel Kurul, resmi tatil günleri hariç; salı, çarşamba ve perşembe günleri saat 15.00'ten 19.00'a kadar toplanır.
- Genel Kurul'un toplantı gün ve saatleri Danışma Kurulu'nun önerisi üzerine değiştirilebilir.
- Genel Kurul en az 184 üyenin katılımıyla toplanır.
- Genel Kurul'da en az 139 üyenin oyu ile karar alınır.
- Genel Kurul her gün ayrı bir gündem ile toplanır ve toplantılar o gündeme göre yürütülür.
- Genel Kurul'da gündem dışı konuşmalar da olabilir.
- Genel Kurul toplantıları, herkes tarafından, belirlenen yerden izlenebilir.

Yasama Görevi Hakkında:

- TBMM'de kanunlar kanun tasarısı veya kanun teklifi şeklinde iki yolla çıkartılır.
- Bakanlar kurulu tarafından hazırlanan metne kanun tasarısı, milletvekilleri tarafından hazırlanana ise kanun teklifi denir.
- Kanun tasarısına bakanlar kurulu üyelerinin tamamı imza atmak zorundadır.
- Kanun teklifi için sadece bir milletvekilinin imzası yeterlidir.
- Kanun teklifi veya kanun tasarısına kısaca kanun önerisi denmektedir.
- Kanun önerileri gerekçeli ve imzalı olarak TBMM Başkanlığı'na sunulmak zorundadır.
- Kanun önerileri, Genel Kurul gündemine alınmadan önce komisyonlara gönderilir.
- Kanun önerileri, Genel Kurul öncesinde, TBMM başkanlığı tarafından her milletvekiline tek tek ulaştırılır.
- Kanun önerileri üzerine Genel Kurul'da yapılan konuşmalar süreyle sınırlıdır.
- TBMM Genel Kurulu'nda kabul gören her kanun Resmi Gazete'de yayımlanmak üzere Cumhurbaşkanı'nın imzasına sunulur.
- Cumhurbaşkanı'nın imza için 15 gün süresi bulunur.
- Cumhurbaşkanı, 15 gün içinde ya kanunu imzalayarak Resmi

Gazete’de yayımlatır ya da kanunun yayımlanmasını tamamen veya kısmen uygun bulmayarak yeniden görüşülmesi amacıyla TBMM’ye gönderir.

- Geri gönderilen kanun, TBMM tarafından aynen kabul edilir ise, Cumhurbaşkanı kanunu Resmi Gazete’de yayımlatmak zorundadır.
- Cumhurbaşkanı’nın kanunu zorunlu olarak onaması durumunda, kanunun iptali için 60 gün içinde Anayasa Mahkemesi’ne başvurmaya hakkı vardır.
- Cumhurbaşkanı’nın geri gönderdiği kanun üzerinde TBMM’nin bir değişiklik yapması durumunda, Cumhurbaşkanı’nın imza için önüne geldiğinde o kanunu tekrar Meclis’e geri göndermeye hakkı doğar.
- Cumhurbaşkanı, TBMM’nin gönderdiği bütçe kanununu her halükarda onaylamak zorundadır.

Anayasa Değişiklikleri Hakkında:

- Anayasa değişikliğinde bulunabilmek için TBMM üye tam sayısının üçte biri olan 184 milletvekilinin teklifte bulunması zorunludur.
- Normal kanun önerisinden farklı olarak, Anayasa değişikliği teklifleri Genel Kurul’da iki defa görüşülür.
- Anayasa değişikliğinin kabulü, TBMM üye tam sayısının beşte üçü olan 330 milletvekilinin gizli oyuyla mümkündür.
- Cumhurbaşkanı, Anayasa değişikliği durumunda kendisine gönderilen Anayasa değişikliğine ilişkin kanunu bir daha görüşülmesi amacıyla TBMM’ye gönderebilir.
- Anayasa değişikliği, halk oylaması aracılığıyla da mümkündür.

Denetim Görevi Hakkında:

- TBMM, hükümeti denetlemek amacıyla, Meclis araştırması, gensoru, Meclis soruşturması gibi usuller kullanır.
- Meclis araştırması, Meclis’in kuracağı bir komisyon aracılığıyla yapılır.
- Komisyon çalışmaları üç ayla kısıtlıdır.
- Devlet sırları ile ticari sırlar, Meclis araştırmalarının dışında tutulur.
- Gensoru ile bir hükümetin veya bakanın siyasi sorumluluğu hedef alınır.
- Gensoru ile hükümet veya bakan düşürülebilir.
- Gensoru önergesi için en az 20 milletvekilinin imzası gerekmektedir.
- Başbakan, bakanlar kurulu veya bir bakanın düşürülmesi için TBMM üye tamsayısının yarısından fazlası olan 276 oya ihtiyaç duyulur.

- Yapılan öneri üzerine, çeşitli konular hakkında Genel Kurul'da zaman zaman yapılan genel görüşmeler ile de bir tür denetim ve bilgi akışı sağlanır.
- Görevde bulunan veya ayrılmış olan başbakan ve bakanlar hakkında, TBMM üye tamsayısının en az onda birinin vereceği bir önerge ile Meclis soruşturması açılır.
- Meclis soruşturmasının açılıp açılmamasına Genel Kurul'da gizli oyla karar verilir.
- Soruşturma komisyonunun çalışmaları gizlidir.
- Soruşturma komisyonu, resmi ve gayri resmi kuruluşlardan konu ile ilgili bilgi ve belge isteyebilir ve tanık dinleyebilir.
- Genel Kurul'da son söz, hakkında soruşturma açılması istenen başbakan veya bakana ait olup; bakan veya başbakan süresiz konuşabilir.
- Hakkında soruşturma komisyonu kurulan başbakanın veya bakanın Yüce Divan'a sevk kararı, ancak Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla alınır.

TBMM Başkanı Hakkında:

- TBMM Başkanı, milletvekilleri arasından seçimle belirlenir.
- Siyasi parti grupları, Meclis başkan adayının tespiti için karar alamazlar.
- Meclis Başkanlık seçimi Genel Kurul'da gizli oyla yapılır.
- Meclis Başkanı TBMM'yi temsil etmek ve Genel Kurul görüşmelerini yönetmekle görevlidir.
- Meclis Başkanı devlet protokolünde Cumhurbaşkanı'ndan sonra ikinci sırada yer alır.
- Cumhurbaşkanı yurt dışında iken Meclis Başkanı ona vekalet eder.
- Meclis Başkanı, konumu gereği bağımsızdır ve bu nedenle toplantılarda oy hakkı bulunmamaktadır.

Başkanlık Divanı Hakkında:

- Başkanlık Divanı; dört başkanvekili, yedi katip üye ve üç idare amirinden oluşmak üzere milletvekilleri arasından seçilir.
- Siyasi parti grupları TBMM'deki üyeleri oranında Başkanlık Divanı'nda temsil edilirler.
- Başkanlığın boşalması halinde, yeni başkan seçilinceye kadar en yaşlı başkanvekili, Geçici Başkanlık görevini yerine getirir.
- Başkanlık Divanı, TBMM'nin yasama ve denetim faaliyetlerinin dışında, TBMM'nin genel işleyişinden de sorumludur.

Milletvekili Seçimi Hakkında:

- Milletvekili seçilebilmek için 30 yaşını doldurmak ve ilkokul mezunu olmak gerekmektedir.
- Milletvekili seçimleri normalde beş yılda bir yapılır.
- Milletvekili seçimleri serbest, eşit, tek dereceli ve genel oy esaslarına göre yapılır.
- 18 yaşını dolduran her Türk vatandaşının seçimlerde oy hakkı vardır.
- Seçimlerde beşyüzelli milletvekili seçilir.
- Milletvekilliği için beş yıl dolmadan ara seçimler de yapılabilir.
- Ara seçim, her seçim döneminde ancak bir defa yapılabilir.
- Ara seçimin yapılabilmesi için genel seçimin üzerinden otuz ayın geçmesi gerekmektedir.
- Genel seçimlere bir yıldan az bir zaman kalmış ise, ara seçim yapılamaz.
- Bir ilin TBMM'de üyesinin kalmaması durumunda da ara seçime gidilir.
- Seçimlere itiraz hakkı mümkün olup, itiraz mercii Yüksek Seçim Kurulu'dur.
- Yüksek Seçim Kurulu kararları aleyhine bir başka merciye başvuru yapılamaz.
- Milletvekilleri TBMM'deki görevlerine Anayasa'da belirlenmiş olan yazılı metni (ant) okuyarak başlarlar.
- Milletvekilleri yalnızca seçildikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil, bütün milleti temsilen TBMM'deki görev ve sorumluluklarını yerine getirirler.

Milletvekili Dokunulmazlığı Hakkında:

- Milletvekilleri görevlerini serbestçe yerine getirirken yasama sorumsuzluğu ve yasama dokunulmazlığı şeklinde iki tür ayrıcalığa sahiptir.
- Milletvekillerinin yasama ve denetim çalışmalarındaki eylem ve ifadelerinden dolayı sorumlu tutulamamalarına yasama sorumsuzluğu denir.
- Yasama sorumsuzluğu mutlak ve süreklidir (milletvekilliği bittikten sonra da devam eder).
- Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği öne sürülen milletvekili hakkında adli işlemler yapılamamasına yasama dokunulmazlığı denir.

- Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali gibi bazı durumlar, yasama dokunulmazlığı kapsamı dışında tutulur.

Milletvekilliğinin Sona Ermesi Hakkında:

- Milletvekilliği;
  - İstifa,
  - Seçilmeye engel bir suç nedeniyle hüküm giyme,
  - Partisinin temelli kapatılmasına yol açma,
  - Cumhurbaşkanlığına seçilme,
  - Üyelikle bağdaşmayan bir hizmeti sürdürme ısrarı,
  - Meclis çalışmalarına özürsüz ve izinsiz katılmama gibi hallerden birinin yaşanması durumunda sona erer.

Oylamalar Hakkında:

- Genel Kurul'da oylamalar işaret, açık ve gizli olmak üzere üç ayrı şekilde yapılır.
- İşaretle oylama, milletvekillerinin ellerini kaldırmaları, tereddüt halinde ayağa kalkmaları ya da elektronik cihaz ile mümkün olur.
- Kanuni düzenlemelerin açık veya gizli oylama yapılmasını zorunlu kılmadığı bütün hususlarda işaretle oylama yoluna gidilir.
- Açık oylama şekilleri farklıdır ve yapılacak açık oylama şekline Genel Kurulda karar verilir.
- Açık oylama, Genel Kurulda en fazla uygulanan yöntemdir.
- Gizli oylama, beyaz (evet), kırmızı (hayır) ve yeşil (çekimser) renkteki boş yuvarlaklardan bir tanesinin, özel kabinde bulunan kutuya atılmasıyla gerçekleşir.
- Yirmi milletvekilinin önerisi ve Genel Kurul'un da kabulüyle, kanuni düzenlemelerde belirtilen hallerin dışında da gizli oylama yapılabilir.

Siyasi Parti Grupları Hakkında:

- TBMM'de en az yirmi milletvekili ile temsil edilen partiler grup kurabilir.
- Siyasi parti grupları, Anayasa ve İçtüzük hükümlerine göre kurulur.
- Her siyasi parti grubunun, o grubun örgütleniş ve iç işleyişini gösteren bir yönetmeliği bulunur.
- Partilerin genel başkanları (şayet milletvekili iseler), aynı zamanda siyasi parti grubunun da başkanı olurlar.

Komisyenlar Hakkında:

- TBMM'de Őu an için 17 daimi komisyon bulunmaktadır.
- Her yasama döneminde değişen sayıda geçici komisyon kurulmaktadır.
- Komisyonlar yasama ve denetim faaliyetlerinde temel teşkil ederler.
- Parti grupları, komisyonlarda milletvekilleri oranında temsil edilirler.
- Bazı komisyonlarda (İnsan Haklarını İnceleme ve Plan Bütçe Komisyonu gibi) grubu olmayan partilerin milletvekilleri veya bağımsızlar da yer alabilir.
- Komisyon toplantılarına başbakan, bakan veya bunlar adına yetkili kılınan bir bürokrat ile sivil toplum örgütü temsilcileri katılabilir.
- Komisyon toplantıları, üye tamsayısının üçte biri ile gerçekleşir.
- Komisyonlar diledikleri bakanlıkla yazışabilir ve onlardan gerekli bilgileri isteyebilirler.

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR